

ADAM BIELA

Samocena cech psychicznych własnej grupy zawodowej a preferowane cechy u przedstawicieli leśników i kolejarzy¹

Самооценка психических особенностей профессиональной группы

и преферируемые особенности у представителей лесников и железнодорожников

Psychical traits self-evaluation of professional group and the preferred traits for
representatives of foresters and railwaymen

1. WPROWADZENIE

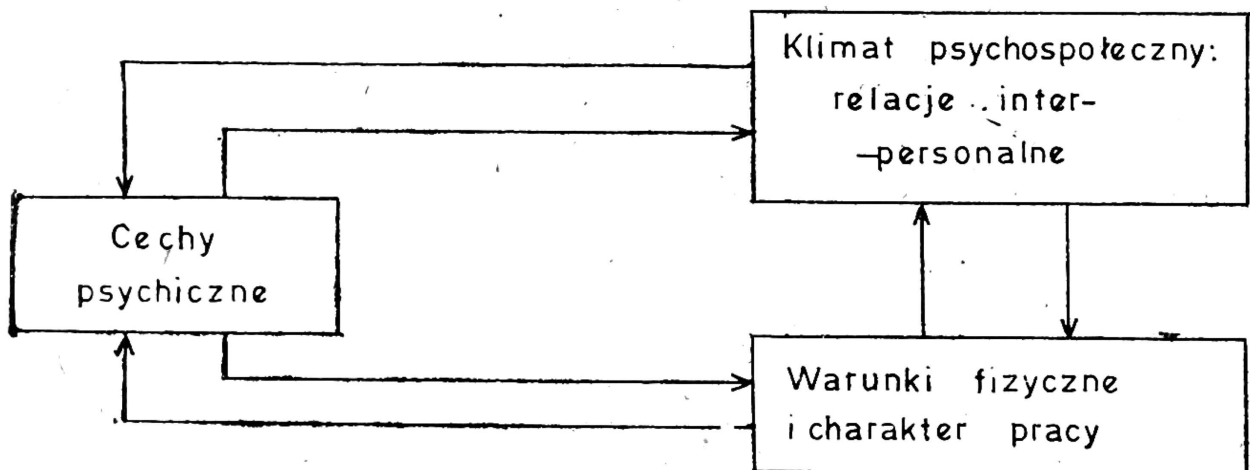
Funkcjonowanie człowieka w środowisku pracy zależy nie tylko od indywidualnych cech psychicznych oraz od warunków fizycznych miejsca pracy, charakteru czynności roboczej, organizacji pracy na określonym stanowisku, lecz również od tzw. klimatu psychospołecznego, który tworzą relacje interpersonalne między pracownikami. To, czy praca na danym stanowisku jest wykonywana zadowalająco i czy stanowi ona źródło satysfakcji dla pracownika, zależy w dużej mierze również od tego, czy na terenie zakładu zdołano wprowadzić atmosferę współpracy, koleżeńskości, sumienności oraz stymulacji aktywności twórczej. I przeciwnie: atmosfera nieufności, autorytaryzmu oraz bierności i stereotypowości stanowi czynnik obciążający psychicznie w nie mniejszym stopniu niż hałas lub przeciążenie informacyjne stanowiska pracy (3). Niewłaściwy klimat psychospołeczny może spowodować następujące dysfunkcje człowieka w środowisku pracy: 1) zmęczenie psychiczne, 2) zmniejszenie się aktywności, 3) większa skłonność do ulegania wypadkom.

Interakcję czynników powodujących powstanie określonego klimatu psychospołecznego, czyli system relacji interpersonalnych między pracownikami, przedstawia ryc. 1.

Prawidłowości zilustrowane na ryc. 1 wskazują, że powstanie określonej atmosfery psychospołecznej w środowisku pracy zależy od cech psychicznych pracowników (osobowościowych, charakterologicznych, temperamentalnych) oraz od warunków i charakteru pracy (np. czy jest to praca samodzielna w znacznym stopniu, czy też jej wykonanie wymaga współpracy wielu osób itp.). Zależności pomiędzy tymi trzema blokami czynników mają jednak charakter wzajemny i cyrkularny. Cechy psychiczne sta-

¹) Artykuł ten przedstawiony został jako doniesienie naukowe na VI Kongresie Międzynarodowego Stowarzyszenia Ergonomicznego w Warszawie w dniach 27—31 sierpnia 1979 r.

nowiące potencjał dyspozycji intelektualnych oraz emocjonalno-motywa-
cyjnych pracowników, a więc repertuar możliwych zachowań w środowi-
sku pracy, stanowią wyznacznik zakresu i charakteru relacji między pra-
cownikami oraz „tworzą” w jakimś sensie warunki pracy. Każdą cechę
psychiczną można bowiem traktować jako „zaprogramowany” lub „zako-
dowany” zbiór określonego rodzaju zachowań. Człowiek pracujący w okre-
ślonym środowisku pozostaje ciągle pod wpływem stymulacji zarówno
warunków pracy i jej charakteru oraz atmosfery psychospołecznej w za-
kładzie. Czynniki te w jakimś stopniu „modyfikują” cechy psychiczne in-
dywidualnego pracownika. W związku z wpływem tych czynników na ce-

Schemat wzajemnego oddziaływania cech
psychicznych oraz środowiska pracy tzn.
warunków fizycznych i klimatu psychospołecznego.

Ryc. 1

chy indywidualne oraz wykonujących poszczególne zawody utrwaliło się
nawet powiedzenie, że „zawód jest drugą naturą człowieka”.

Z punktu widzenia założeń psychologii poznawczej uzasadnione jest
przyjęcie tezy, iż człowiek najczęściej zachowuje się na miarę swoich wła-
snych wyobrażeń o sobie, na miarę tego jak sam widzi i ocenia siebie oraz
środowisko w którym żyje, a zwłaszcza ludzi, z którymi pozostaje w róż-
nych relacjach: osobistych, zawodowych itp. Mówiąc skrótowo można więc
stwierdzić, że zachowanie człowieka w środowisku pracy zależy w znacz-
nej mierze od jego obrazu siebie oraz obrazu swojej własnej grupy za-
wodowej.

Badając samoocenę cech psychicznych własnej grupy zawodowej pra-
cowników psycholog uzyskuje tą drogą informację o samoocenie własnej
poszczególnych pracowników. Obraz własnej grupy zawodowej można bo-
wiem uważać za projekcję obrazu siebie przez pracowników.

2. PROBLEM BADAŃ

Z punktu widzenia efektywności funkcjonowania człowieka w środo-
wisku pracy niezmiernie ważnym zagadnieniem jest problem właściwego

obrazu własnej grupy zawodowej, a więc takiego obrazu, który będzie stanowił czynnik konstruktywny w tworzeniu psychospołecznej atmosfery współpracy, koleżeńskości, sumienności i twórczej aktywności. Warunek ten będzie mógł zostać spełniony tylko wówczas, gdy obraz własnej grupy zawodowej będzie realistyczny oraz gdy będzie on zawierał pewien wymiar perspektywiczności, czyli nastawienie na możliwość zmian niektórych cech charakterologicznych w kierunku bardziej pożądanym. Kierunek ten oznacza osiągnięcie takiego nasilenia cech psychicznych, dzięki którym pracownik może lepiej przystosować się do pracy w określonych warunkach (4).

Zagadnienie obrazu własnej grupy zawodowej zostało w tym artykule zawężone do problemu samooceny niektórych cech psychicznych własnej grupy zawodowej pracowników. Samoocena ta będzie dotyczyła dwóch aspektów: 1) cech typowych, czyli najbardziej charakterystycznych dla danej grupy zawodowej, oraz 2) cech preferowanych, czyli poświadczonych w pracy w swoim zawodzie. Wyróżnione aspekty samooceny stanowią psychologiczny odpowiednik problemu rozróżnienia pomiędzy tzw. obrazem realnym (lub „ja” realnym — jaki jestem) oraz obrazem idealnym („ja” idealne — jakim chciałbym być).

Eksplikacja tego problemu zostanie przeprowadzona na przykładzie dwóch grup zawodowych: leśników oraz kolejarzy, przy czym leśnicy będą traktowani jako grupa eksperymentalna, a kolejarze jako — porównawcza. Obie grupy zawodowe różnią się dość znacznie ze względu na środowisko pracy: dla leśników miejscem pracy jest naturalne środowisko leśne, a dla kolejarzy — obiekty i urządzenia kolei, które często zanieczyszczają środowisko naturalne. Dobór tak zróżnicowanych grup zawodowych podyktowany jest chęcią rozstrzygnięcia problemu: czy w świetle samooceny przedstawicieli dwóch różnych grup zawodowych istnieją jakieś cechy psychiczne o charakterze uniwersalnym, na które zwraca się uwagę w każdym zawodzie niezależnie od jego specyfiki, czy też istnieją tylko cechy specyficzne dla danego zawodu.

Tak więc precyzując ostatecznie problem i cel badań można powiedzieć, że zmierzały one do udzielenia odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jaka jest samoocena cech psychicznych leśników oraz kolejarzy?
2. Jakie są preferencje cech psychicznych leśników i kolejarzy jako poświadczonych u przedstawicieli swojego zawodu?
3. Na ile zbieżne są samooceny oraz preferencje tych obu grup zawodowych pracujących w odmiennych warunkach?
4. Które cechy charakterologiczne można uznać za uniwersalistyczne, a które za specyficzne dla leśników i kolejarzy?

3. METODA I TEMATYKA BADAŃ

Celem przeprowadzenia badań empirycznych, które pozwoliłyby dać odpowiedź na postawione pytania, należało skonstruować własną metodę badań²⁾. Pierwszym krokiem w konstrukcji tej metody było ustalenie li-

²⁾ Konstrukcję metody oraz badania terenowe leśników i kolejarzy przeprowadziła mgr Barbara Królikowska (1978) pod kierunkiem autora artykułu.

sty cech do badań wstępnych, celem stwierdzenia, które z nich najbardziej charakteryzują zawód leśnika. Kompletna lista wykorzystana do badań wstępnych składała się ze 109 przymiotników wziętych najczęściej z różnych skal psychologicznych służących do badania typów charakteru. W badaniach wzięło udział 9 osób w charakterze sędziów — pracujących na różnych stanowiskach w leśnictwie (od nadleśniczego do robotnika sezonowego) i mających staż pracy w leśnictwie (od 5 do 35 lat). Pięciu sędziów posiadało wyższe wykształcenie, trzy osoby — średnie, a jedna osoba — zawodowe. Osoby te miały za zadanie ocenić na pięciostopniowej skali, w jakim stopniu każda z uwzględnionych cech może być diagnostyczna w ocenie pracownika leśnego. Na podstawie uzyskanych wyników badań obliczono średnie ocen diagnostyczności każdego ze 109 przymiotników określających daną cechę charakterologiczną. Przymiotników, które uzyskały średnią ocenę 4 lub powyżej — było 36. Spośród nich wybrano 15 przymiotników kierując się przede wszystkim kryterium wielkości średniej oceny oraz ich jednoznaczności (np. przymiotniki „dobry”, „chętny”, „pożyteczny” wyeliminowano ze względu na niejednoznaczność ich rozumienia przez sędziów). Tak więc ostatecznie zdecydowano się na wykorzystanie do dalszych badań następujących przymiotników:

1. prostolinijny	6. skromny	11. wytrwały
2. towarzyski	7. oddany	12. bezpośredni
3. ofiarny	8. zdyscyplinowany	13. odpowiedzialny
4. życzliwy	9. aktywny	14. gospodarny
5. wrażliwy	10. marzycielski	15. praktyczny

Przedstawiając badanemu leśnikowi zestaw takich przymiotników na kartce papieru postawiono przed nim dwa zadania³⁾:

1. Wskazać jakie osoby są najbardziej typowymi leśnikami. Proszę cechy te poszeregować od 1 do 15. Numer 1 będzie oznaczać, że dana cecha najbardziej charakteryzuje leśnika, nr 2, że trochę mniej itd., a nr 15 — oznacza, że dana cecha najmniej charakteryzuje leśnika.

2. Wskazać, jakie cechy i w jakiej kolejności uważa Pan za najbardziej pożądane (korzystne) u leśników (należało te same cechy ponownie porangować od 1 do 15, lecz na osobnej stronie nie zwracając uwagi na poprzednie rangowanie).

W przypadku badania kolejarzy proszono ich oczywiście o typowe oraz pożądane cechy dla swojej własnej grupy zawodowej.

Badania przeprowadzano zarówno z leśnikami jak i kolejarzami w sposób indywidualny. Udział w nich był dobrowolny, a badanych zapewniano, iż wyniki zostaną utrzymane anonimowo i będą wykorzystane wyłącznie do celów naukowych.

4. BADANA GRUPA OSÓB

W badaniach zasadniczych wzięło udział ogółem 80 mężczyzn, z czego połowę stanowili leśnicy, a połowę kolejarze. Zarówno próbka właściwa

³⁾ Z punktu widzenia teorii danych C. H. Coombsa (1) rangowanie to można określić jako procedurę prowadzącą do uzyskania danych preferencyjnych typu uporządkowania (15).

(leśnicy) jak i kontrolna (kolejarze) miały charakter incydentalny. Badania leśników były przeprowadzone na terenie trzech nadleśnictw: w Dębicy, Mielcu i Tuszynie. Liczebność i procent badanych osób w obu grupach przedstawia tab. 1. Biorąc pod uwagę fakt, że dobór grup badanych był incydentalny, można powiedzieć na podstawie danych z tej tabeli, że procent młodych osób rozpoczynających pracę w kolejnictwie jest przeszło dwukrotnie wyższy w stosunku do osób rozpoczynających pracę w leśnictwie. Można więc mówić o pewnych symptomach „starzenia się zawodu leśnika”.

Żeby zapewnić równoważność grup badanych ze względu na miejsce zamieszkania, do badań w grupie kontrolnej poproszono również kolejarzy z PKP Dębica.

Tabela 1

Liczebność i procent badanych leśników i kolejarzy

Staż pracy (lata)	Leśnicy		Kolejarze	
	liczebność	%	liczebność	%
do 4	8	20,0	21	52,5
5—10	8	20,0	8	20,0
11—20	9	22,5	4	10,0
21—30	11	27,5	4	10,0
30 lub powyżej	4	10,0	3	7,5

Jeśli chodzi o profil wykształcenia w badanych grupach, to leśników z wykształceniem podstawowym było 7,5⁰/₀, a kolejarzy — 2,5⁰/₀; leśników z wykształceniem średnim było 62,5⁰/₀, a kolejarzy — 87,5⁰/₀; leśników z niepełnym wyższym 2,5⁰/₀ (kolejarzy z tą kategorią wykształcenia nie było); zaś leśników z wykształceniem wyższym było 27,5⁰/₀, a kolejarzy 10⁰/₀. Badani leśnicy zatrudnieni byli na różnych stanowiskach (adiunkt, gajowy, komendant straży leśnej, leśniczy, naczelnik, nadleśniczy, podleśniczy, specjalista techniczny).

5. WYNIKI BADAŃ

W omawianiu wyników badań zostaną najpierw przedstawione samooceny własnych grup zawodowych przez leśników i kolejarzy, później — preferowane cechy charakterologiczne przez obie grupy, a następnie będą porównywane samooceny z preferencjami osobno w grupie leśników i osobno w grupie kolejarzy.

Wyniki samooceny cech psychicznych własnych grup zawodowych zestawiono w tab. 2.

W stosunku do rang w obu grupach obliczono współczynnik korelacji Spearmana, który wynosi $\rho = 0,771$ ($p \leq 0,01$). Oznacza to, iż globalnie rzecz biorąc samooceny cech psychicznych u leśników i kolejarzy są bardzo istotnie statystycznie zbieżne względem siebie. Tak więc pomimo dość

**Srednie samooceny cech psychicznych własnej grupy zawodowej
przez leśników oraz kolejarzy**

Cecha	Leśnicy		Kolejarze	
	średnia ocena	ranga	ocena średnia	ranga
gospodarność	10,58	1	8,25	7
zdyscyplinowanie	10,55	2	12,65	1
wytrwałość	10,50	3	9,00	5
ofiarność	9,73	4	10,78	4
odpowiedzialność	9,53	5	11,68	2
aktywność	9,15	6	11,08	3
oddanie	8,00	7	7,08	8
praktyczność	7,85	8	6,95	9
towarzyskość	7,28	9	1,81	14
prostolinijność	7,58	10	6,25	10,5
bezpośredniość	7,43	11	0,25	10,5
życzliwość	7,35	12	8,70	6
wrażliwość	6,08	13	5,30	12
skromność	5,08	14	5,25	13
marzycielskość	2,85	15	1,53	15

znacznego różnicowania fizycznych warunków pracy w obu grupach zawodowych stwierdzono bardzo wyraźne podobieństwo w obrazie cech psychicznych własnej grupy zawodowej. Tendencje w samoocenach okazały się bowiem bardzo podobne. Widocznie jednym z czynników niwelujących oddziaływanie środowiska pracy na osobowość jest postęp techniczny jaki dokonał się w dziedzinie leśnictwa, dzięki któremu praca leśnika bardziej jest już obecnie zbliżona do prac zmechanizowanych w kolejnictwie.

Porównując pięć pierwszych cech uznanych w samoocenie za najbardziej typowe dla własnej grupy zawodowej, można stwierdzić, że cztery z nich stanowią cechy decydujące o zasadniczej zgodności tendencji w samoocenie obu grup. Biorąc pod uwagę różnicę między rangami, cechy te można wymienić w następującej kolejności: I — ofiarność, II — zdyscyplinowanie, III — wytrwałość, IV — odpowiedzialność. Ze względu na to, że cecha aktywności w obu grupach została również stosunkowo wysoko oceniona, można ją również uważać, podobnie jak i cztery poprzednie, za cechę o charakterze uniwersalnym. Cechy te stanowią podstawowy szkielet w konstrukcji obrazu psychicznego własnej grupy zawodowej niezależnie od specyfiki warunków pracy.

W grupie leśników pierwszą rangę w samoocenie zajęła cecha gospodarności, zaś u kolejarzy zajęła ona dopiero środkową pozycję (ranga siódma). Istnieją więc pewne podstawy empiryczne, żeby cechę tę traktować jako najbardziej specyficzną dla konstrukcji u leśników obrazu psychicznego ich własnej grupy zawodowej. Gospodarność stanowi tę cechę, którą leśnik skłonny jest uznać za najbardziej typową dla swojego

zawodu. Fakt ten jest bardzo interesujący dla interpretacji psychologicznej, gdyż stanowi on przykład specyficznego oddziaływania na psychikę pracownika zarówno warunków pracy w gospodarstwie leśnym jak atmosfery psychospołecznej w środowisku pracy, gdzie kryterium oceny pracownika jest umiejętność racjonalnego gospodarowania w środowisku naturalnym jakim jest las. Zdyscyplinowanie w tym gospodarstwie oznacza znormalizowanie pracy ściśle z rytmem zegara biologicznego wyznaczającego okresy wegetacyjne. Wytrwałość i ofiarność związane są w tym zawodzie z uporczywym dążeniem do podporządkowania się prawu przyrody, zaś poczucie odpowiedzialności za wykonywaną pracę w lesie musi mieć znacznie dłuższą perspektywę bilansowania niż doraźne zapotrzebowanie przemysłu na surowiec drzewny.

Inaczej jest oczywiście w przypadku zawodu kolejarza, gdzie jako specyficznej nie można uznać żadnej pojedynczej cechy, lecz całą konfigurację pierwszych trzech najbardziej typowych cech, a mianowicie: zdyscyplinowanie, odpowiedzialność i aktywność. Specyficzne warunki pracy kolejarzy (konieczność przestrzegania rozkładu jazdy pociągów oraz odpowiedzialność za życie i zdrowie pasażerów) spowodowały, iż właśnie konfiguracja tych cech stanowi podstawę w kształtowaniu się u kolejarzy obrazu psychicznego ich własnej grupy zawodowej.

A jak przedstawiają się preferowane cechy psychiczne leśników i kolejarzy jako pożądaných u przedstawicieli swojego zawodu?

Odpowiedź na to pytanie pozwoli analiza danych zawartych w tab. 3.

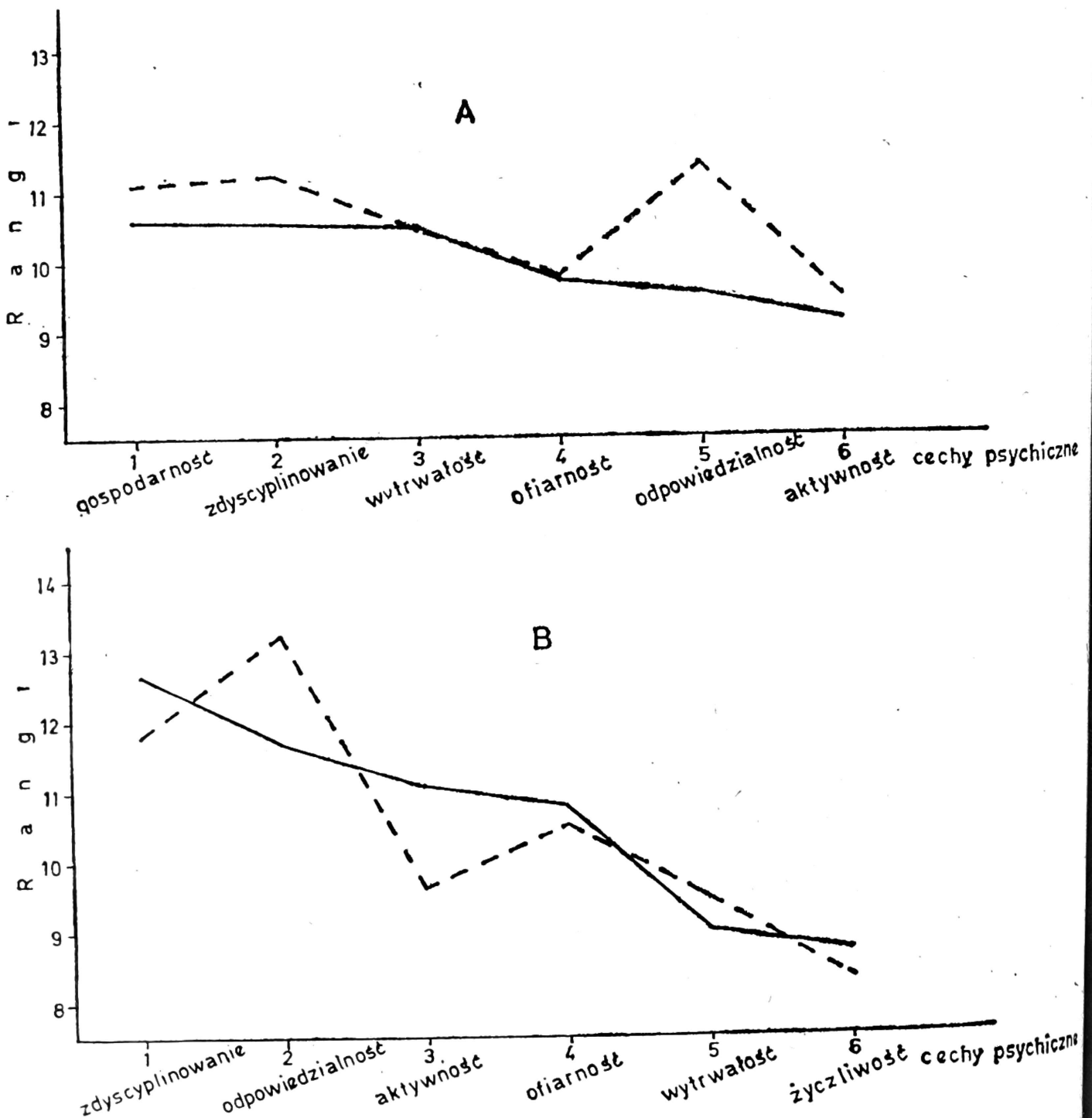
Tabela 3

**Średnie oceny preferencji cech psychicznych
u leśników i kolejarzy**

Cecha	Leśnicy		Kolejarze	
	średnia ocena	ranga	średnia ocena	ranga
odpowiedzialność	11,38	1	13,23	1
zdyscyplinowanie	11,23	2	11,78	2
gospodarność	11,10	3	9,38	6
wytrwałość	10,48	4	9,43	5
ofiarność	9,75	5	10,50	3
aktywność	9,50	6	9,63	4
oddanie	7,83	7	9,33	7
praktyczność	7,65	8	6,63	11
życzliwość	7,18	9	8,33	3
towarzyskość	6,95	10	5,48	12
bezpośredniość	6,95	11	7,08	10
prostolinijność	6,73	12	7,48	9
wrażliwość	5,65	13	4,90	14
skromność	5,28	14	5,08	13
marzycielskość	2,23	15	1,78	15

Uwzględniając kolejność preferowanych cech psychicznych obliczono współczynnik korelacji rangowej Spearmana, który wynosi $\rho 0,852$ ($p < 0,01$). Oznacza to, iż tendencje w preferowaniu cech psychicznych u przedstawicieli swojego zawodu są w obu badanych grupach jeszcze bardziej zgodne niż w przypadku samooceny. Widocznie u podstaw tworzenia się obrazu psychicznego idealnej grupy zawodowej znajduje się jakiś wspólny mechanizm psychiczny u ludzi pracujących, nawet w bardzo odmiennych warunkach.

W obu badanych grupach za najbardziej pożądane cechy uznano odpo-

Rangi w samoocenie oraz preferencji pierwszych najbardziej typowych cech psychicznych w grupie leśników (A) oraz kolejarzy (B).

wiedzialność i zdyscyplinowanie. Cechy te można uznać za najbardziej podstawowe elementy w konstrukcji idealnego obrazu swojej własnej grupy zawodowej niezależnie od specyfiki środowiska pracy. Widocznie te cechy w przekonaniu osób stanowią uniwersalną gwarancję optymalnego funkcjonowania człowieka w każdym środowisku pracy. Gwarancja ta obejmuje zarówno wywiązanie się pracownika z powierzonych mu zadań i stworzenie i podtrzymywanie dobrej atmosfery psychospołecznej.

Interesujące jest przy tym, iż w przypadku preferencji cech pożądanых nie ma tak wyraźnych podstaw do wnioskowania o specyficzności niektórych cech w konstytuowaniu obrazu idealnego własnej grupy zawodowej, jak w przypadku obrazu realnego tej grupy. Można więc przypuszczać, że środowisko pracy ma większy wpływ na kształtowanie się obrazu realnego własnej grupy zawodowej niż obrazu idealnego.

Obecnie spróbujemy zastanowić się, na ile samooceny cech psychicznych zgodne są z preferencjami cech pożądanых w poszczególnych grupach zawodowych. Współczynniki korelacji rangowej między systemami ocen wynoszą odpowiednio: dla grupy leśników $\rho = 0,938$ ($p < 0,001$), dla grupy kolejarzy zaś $\rho = 0,961$ ($p < 0,001$). Wartości tych współczynników korelacji wskazują, że pomiędzy obrazem realnym oraz idealnym cech psychicznych własnej grupy zawodowej istnieje bardzo istotna zależność zarówno u leśników jak i u kolejarzy.

Celem dokładniejszej analizy zależności między obu typami ocen cech psychicznych przedstawiono na ryc. 2 pierwszych sześć najbardziej powszechnych samoocen oraz preferencji pożądanых cech w grupie leśników (A) oraz kolejarzy (B). Analiza tych wykresów pozwala na wysunięcie następujących spostrzeżeń:

1) W stosunku do cech uznanych przez leśników za najbardziej typowe dla własnej grupy zawodowej preferencje tych cech jako pożądanых dla leśników okazały się nieco wyższe, co oznacza, iż przedstawiciele tej grupy zawodowej odczuwają potrzebę zmiany tych cech w kierunku ich nieco większego nasilenia. Prawidłowość ta najwyraźniej wystąpiła w przypadku cechy: „odpowiedzialność”.

2) W grupie kolejarzy natomiast zależność ta nie ma charakteru tak jednolitego jak w przypadku leśników. Kolejarze chcą również w tak znacznym stopniu jak i leśnicy być bardziej odpowiedzialni, lecz znacznie mniej pożądana jest dla nich aktywność w stosunku do stanu określonego w ich samoocenie. Biorąc pod uwagę warunki ich pracy można ten fakt zinterpretować w ten sposób, że chcą oni być bardziej odpowiedzialni na swoim stanowisku pracy, lecz zyczyliby sobie mniej nerwowego pośpiechu w swojej pracy.

WNIOSKI KOŃCOWE

Podsumowując wyniki badań psychologicznych można wyciągnąć następujące wnioski końcowe:

1. Samoocena własnej grupy zawodowej wykazała, że najbardziej typowymi cechami psychicznymi decydującymi o podobieństwie tych ocen w grupie leśników i kolejarzy są: ofiarność, zdyscyplinowanie, wytrwa-

łość i aktywność. Cechą najbardziej specyficzną dla obrazu własnego u leśników jest gospodarność.

2. Jeszcze większe podobieństwa ocen stwierdzono w obrazie idealnym badanych grup osób. Cechami konstytuującymi ten obraz w obu grupach okazały się: odpowiedzialność i zdyscyplinowanie. Nie stwierdzono natomiast żadnych wyraźniejszych cech specyficznych ani w grupie leśników ani w grupie kolejarzy.

3. Korelacje pomiędzy samooceną cech psychicznych własnej grupy zawodowej a cechami pożądanymi u przedstawicieli swojego zawodu okazały się bardzo wysokie, co wskazuje na istotną zbieżność obrazu realnego z idealnym w jednej grupie zawodowej i w drugiej.

4. Środowisko pracy ma znacznie większy wpływ na kształtowanie obrazu realnego cech swojej grupy zawodowej niż na tworzenie się obrazu idealnego tych cech, gdzie działają już nieco inne mechanizmy psychiczne o nastawieniu bardziej uniwersalistycznym niż w przypadku kształtowania się obrazu realnego.

Wysunięte wnioski wymagają jednak potwierdzenia w dalszych badaniach uwzględniających różne grupy zawodowe. Konieczne jest przy tym ściślejsze kontrolowanie zmiennej wieku badanych osób.

LITERATURA

1. Coombs C. H. — A theory of date, J. Willey, New York 1964.
2. Królikowska B. — Preferencje cech charakterologicznych u leśników. Biblioteka Uniwersytecka KUL (Praca magisterska). Lublin 1978.
3. Mc Cormick E., Tiffin J. — Industrial psychology. Englewood Cliffs, Prentice Hall, 1974.
4. Spielberg C. D., Sarson I. G. (red.) — Stress and anxiety. J. Willey, New York 1975.

Praca wpłynęła do Komitetu Redakcyjnego 6 kwietnia 1979 r.

Краткое содержание

Принят принцип, что реальная картина самого себя и идеальный образ самого себя являются важными факторами в функциональной эффективности работников в ситуации труда. Сознательные психические особенности, которые являются элементами самооценки в профессиональной группе, рассматриваются как программа действия, которая является основанием формирования интерперсональных реляций и формирования условий труда. Проблемой является также то, насколько ситуация труда влияет на некоторые психические особенности рабочих.

Чтобы ответить на некоторые вопросы касающиеся связи между условиями труда и психическими свойствами, были проведены эмпирические исследования самооценки психических особенностей профессиональной группы и преферированными особенностями для представителей собственной профессиональной группы. Экспериментальную группу представляло 40 лесников, а контрольную 40 железнодорожников. На основании предварительных исследований установлено 15 свойств (особенностей) имеющих диагностическую ценность для лесников. Каждый исследованный должен был поделить все особенности с 1 до 15 учитывая I: типичность

и описательный характер для собственной профессиональной группы, и 2. «желаемое» для представителей собственной профессии.

Полученные результаты исследований дали возможность выдвинуть следующие выводы:

1. В свете самооценки: независимость, дисциплина, упорство и активность — оказались наиболее типичными особенностями в обеих профессиональных группах.
2. Наиболее специфической особенностью для лесников оказалась хозяйственность.
3. Большое сходство в особенностях обеих групп констатировалось в оценке идеального образа самого себя, чем реального. Главными особенностями для этой картины являются: ответственность и дисциплина.
4. Коэффициенты корреляции Спирмана между самооценками и предпочтениями очень высокие.
5. Условия труда детерминируют в большой степени реальный образ самого себя, чем идеальный.

Summary

It is assumed real self-image and ideal self-image are factors of much importance in regulating a functional effectiveness of workers in job situation. The realized psychical traits that are elements of self-evaluation of professional group could be seen a programme of acting that creates interpersonal relationships and transforms work environment. Also the problem is, if job situation influences some psychical traits of workers.

In order to answer some questions arises the problem of relationship between work environment and psychical traits of workers it was carried out the empirical study on psychical traits self-evaluation of professional group and the preferred traits for representatives of one's profession. 40 foresters used as an experimental group and 40 railwaymen as a control group. It was 15 traits of diagnostic value for foresters in the preliminary testing. Each subject was asked to range all traits from 1 to 15: firstly, as typical and descriptive ones his own professional group, and secondly, as the most desirable for representatives of his profession.

The results of testing could us for inferring the following conclusions:

1. The self-evaluation found a liberality, a discipline, a perseverance and an activity — are the most typical traits in both professional groups.
2. The most specific trait of foresters is to be economical.
3. Much more similarity than in real self-image was found in ideal self-image of both groups. The constitutive traits of this image is a responsibility and a discipline.
4. Spearman's correlations between self-evaluations and preferences are very high.
5. Work environment determines much more a real self-imagination than an ideal one.

**TYLKO PRENUMERATA
GWARANTUJE OTRZYMYWANIE „SYLWANA”**